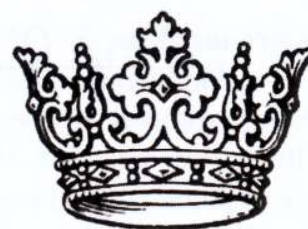

fahs

NUMMER 3 • AUGUST 2001 15. ÅRGANG

*„Nakken“ på fragment af en tagsten, stemplet med et kronet N.
Tagstens oprindelse er ukendt, men kunne godt stamme fra Dronningens teglværk i Nivaa. Tagstensfragmentet har været i Den Hageske Stiftelses eje fra før 200 års fødselsdagen.*

Kære medlem

Det er ikke så rart at tænke på, at når denne dejlige sommer er ovre, så står vejret på efterår, regn og kulde. Men i kulden er der som bekendt altid et sted, man kan varme sig. Og varmt og hyggeligt bliver der i selskab med FAHS i den kommende sæson, hvor vi byder på aktiviteter, godt læsestof og flere udflugter. Vi tager hul på sæsonen med turen til Selsø lørdag den 22. september. Vores aktive turudvalg har flere ting i støbeskeen, men mere om dette og andre af vores aktiviteter i det kommende nummer af fahs bladet.

Sidste år søsatte vi det store teglværksprojekt, som nu er godt i gang. Vores kyn-dige samarbejdspartner, Jørgen G. Berthelsen, har registeret alle teglværker i amtet, og med det materiale i hånden sendte vi før sommeren et spørgeskema til samtlige amtets lokalhistoriske foreninger, museer og arkiver. Vi opfordrede disse samarbejdspartnere til at give en tilbage-melding om det materiale, de har liggende. Og vi spurgte dem, om de var interesse-rede i aktivt at indgå i projektet, og om de kendte nogen, der kunne skrive f.eks. om

teglværkerne i deres lokalområde.

Det er et meget stort projekt, vi her har givet os i kast med, og derfor forventer vi heller ikke, at det bliver færdigt de første år. Det kræver et stort og koordineret sam-arbejde at få fuldført det, men med noget god vilje, lokal arbejdskraft og i sidste ende midler til at få det offentliggjort, skal det nok lykkes.

Vi har før opfordret de medlemmer, der har haft med teglværksproduktion at gøre, eller som kender en, der havde, til at melde sig under fanerne. Men du behøver ikke at have haft ler under neglene for at være med. Interesse og lidt fritid til at bruge på projektet er alt nok. Der er stadig ledige pladser, og vi vil med glæde byde dig velkommen.

Vi håber, at I må få en rigtig god sæson med FAHS – og husk at reklamere for os blandt venner og bekendte.

Med venlig hilsen
p.b.v. Henrik A. Bengtsen
Formand

fahs

FAHS er et medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer 4 gange om året; i februar, april, august og november.

Artikler til bladet sendes til:

FAHS, Helsingør Kommunes Biblioteker,
att. Eva Stennicke, Lundegade 13, 3000 Helsingør.
Telefon: 4928 3622, fax: 4928 3627.

E-mail: eva.stennicke@telia.com

Medlemskab og kontingent:

Helsingør Teaterforening, Havnepladsen 1, 3000 Helsingør.
Telefon: 4920 0811.

Redaktion

Bibliotekar
Eva Stennicke
(ansvarshavende red.)

Tryk: A-print,
Espergærde
Layout, sats og
tilrettelæggelse:
Eva Stennicke

Tør Nivaagaard Teglværk fejre 300 års fødselsdag i år?

*Jørgen G. Berthelsen
Nivaagaard Godsarkiv*

I november 1901 fejrede Nivaagaard Teglværk sin 200 års fødselsdag.¹ Der er ingen dokumenter i Nivaagaard Godsarkiv, som tidsfæster starten af teglværket, så hvorfor valgte man netop dette tidspunkt?

Man fandt sikkert oplysningen i „Hørsholms historie fra 1305 til 1875“². For Kammerraad Christen Christensens tykke værk har været en „bibel“ for historisk interesserede i Hørsholm-, Karlebo-, Birkerød- og Blovstrødområdet siden fremkomsten i 1878.

C. Christensen skriver: „Saa snart Dronning Louise havde faaet Hørsholm (1701), udfoldedes der en stor Virksomhed for at forøge Indtægterne. Obersekretær Etatsraad Dose, der havde Overbestyrelsen, og Amtsforvalter Jørgen Clemmendsen foranledigede flere Gaarde indlagt under Hovedgaarden ..., Hollænderiet kunne udvides ..., Donse Krudtværk blev anlagt ..., Fiskedamme indrettedes ..., et Fasaneri blev bygget ..., Teglværker anlagte i Nivaa og Karlebo og en række Bygningsarbejder paabegyndt“³. Et andet sted skriver han: „Gaarden Nr 1 i Nivaa blev i Dronning Louises Besiddelsestid (1701) nedlagt som Bondegaard og indrettet til et Teglværk i anledning af hendes Byggeforetagener paa Hørsholm“⁴. Og endelig fortæller han: ”Dronning Louise lod i Begyndelsen af forrige Aarhundrede anlægge et Teglværk i Karlebo, som først dreves for egen Regning, senere bortforpagtedes“⁵.

C. Christensen efterlader således ingen

tvivl. Dronning Louise lod anlægge teglværket i Karlebo i begyndelsen af 1700-tallet og teglværket i Nivaa i 1701. Der er derfor god grund til at planlægge fødselsdagsfestlighederne for teglværket i Nivaa i 2001.

Imidlertid sniger usikkerheden sig ind, da det viser sig at teglværket i Karlebo har eksisteret mindst 8 år før Dronning Louise overtog Hørsholm. Den 27. juni 1693 fik amtsforvalter Kaj Ahlefeldt forpagtningen af Karlebo Teglværk for 6 år mod en årlig afgift på 20.000 mursten og 2.000 tagsten⁶. Og 6. maj 1699 forlængedes forpagtningen endnu et år⁷. Når C. Christensen således har taget fejl med hensyn til Karlebo Teglværks oprettelse, hvem siger så at årstallet 1701 passer for teglværket i Nivaa? Eller er vi også der allerede for sent på færde til af fejre den runde dag?

Teglværket i Nivaa er i hvert fald anlagt før december 1701, for her skrev ridefoged på Hørsholm Jørgen Clemmendsen til Obersekretær E. U. Dose: „Dend Bonde i Nivaa paa hvis Grund et Teiglverck er anlagt, anholder altiit Her Ober Cammer Secreterer om nogen Underlaug, for dend store Afgang som hand forgangen Aar er tilfojed paa sin Sæd, Agger og Engbond, samtpt Haugerom, og som Bonden ded heele Aar skatter for dend Aarsag indeholder, og nu lige saa sin Landgilde, saa haver Jeg derfor dend Afgang hand har haft ladet ved Ti billige Mænd eftersee som har Taxeret ded for 10 Rdlr Hvis Velbaarne Her Cammer Secreterer behager hvad dem

skal gaatgiøres vil jeg forvendte Ordre derom, og forblifver etz. Jörgen Clemedsen“⁸. Fæstebonden Niels Jacobsen får sine 10 rigsdaler 21. august 1702 så han atter bliver istand til at betale sine skatter og landgilde til konge og ridefoged⁹.

Der har været mindst én brænding i tegl-ovnen før brændesæsonen sluttede St. Mikkelsdag (29. september) 1701. Det fremgår af regnskabet over brændeu-
dvisning til teglværket. Kongen havde

givet ordre til at skove 60 favne 3 alen langt brænde i Kronborg- og Frederiksborg amters skove til teglværket i Nivaa. Ved status 4. februar 1702 er der forbrugt 9 favne, mens de 51 ligger i behold ved værket¹⁰. Brændet kørtes iøvrigt til teglværket af kongens bønder i de to amter. Et betydeligt arbejde, da der krævedes 12 bøndervogne til at køre 1 favn (2,2 kubikmeter) brænde³.

Men måske har teglværket været i drift

59.

Købsgælden til den Regelliversten Ovesbræt. Karlebo og Nivaa for Lantosten und arbeidslohn an Odlansarbeit.		Rtler 1/2 1/2.
Ordre A. 1702. N ^o 2	Maj. 11. 1702 Ernst Brandenburger für die gute Oplan bey allen dreyen Breyer Lantosten in manny Lant Odlans und Odlans	382 2 2.
Apt 30. 1702	Friedrich Ring für die Arbeit an dem Breyerwerk in Nivaa Lant	219 2 -
		602 1 2.

Side i regnskabet for udgifter til forbedring af teglværkerne i Vedbæk, Karlebo og Nivaa. Ernst Brandenburger får 382 rigsdaler 2 mark og 2 skilling for opmuring af en teglovn ved hvert af værkerne den 11. maj 1702.

endnu tidligere end 1701, for teglværkets forpagter Christoffer Runge beskriver i oktober 1702 at den gamle teglovn, som Kgl. Bygningsmester Ernst Brandenburger har ladet opmure, er ganske ubrugelig, da der står mere end én alen vand i den, så fugtigheden har bortsmuldret stenene. Hvis denne ovn virkelig skulle være opført i 1701, er den uhyggelig hurtigt blevet til den gamle teglovn ¹¹. Vi må derfor lede i regnskaberne for de kongelige byggerier, for at se om Nivaa Teglværk er begyndt at levere sten før 1701.

I Partikulærkammerets Bygningssager findes smukt udførte ekstraktregnskaber for de kongelige byggerier. Ved byggeriet af Frederiksberg Slot i perioden 1700 til 1703 kom de lokale mursten fra teglværket på Amager, teglværkerne Nissø og Strandgaarde foruden fra Ernst Brandenburgers teglværk i Vedbæk. Endvidere hentes sten fra Åbenrå, Flensburg og Holland ¹².

Ved byggeriet omkring Ridebanen og Løngangen på Christiansborg i perioden 1701 til 1703 kom de lokale sten fra Nissø og Strandgaarde, Karlebo, Kronborg og Vedbæk teglværker, ligesom der blev hentet sten fra teglværker i Åbenrå, Flensburg og Holland ^{13, 14}.

Ved opførelse af „Operahuset“ – den nuværende Østre Landsret i Bredgade – i perioden 1701 til 1703 er det atter Nissø og Strandgaarde, Karlebo, Kronborg og Vedbæk teglværker som leverede lokale sten, og der købtes desuden sten i Åbenrå, Kiel, Flensburg og Holland. Men i dette regnskab optræder teglværket i Nivaa for første gang. Heri findes nemlig udgifter til nybyggerier ved Nivaa, Karlebo og Vedbæk teglværker ⁹. Ernst Brandenburger sendte 11. maj 1702 en regning på 382 rigsdaler til murerløn for opbygning af en

tegllovn ved hver af de tre teglværker Nivaa, Karlebo og Vedbæk (se ill.). Til Nivaa ovnen brugte han 52.000 mursten til et beløb af 190 rigsdaler ⁹.

Produktionen af sten i perioden 1699 til 1701 har således ikke været så stor, at den har røbet sig i de kongelige bygningsregnskaber. Men fra 1702 er der adskillige arkivalier, der dokumenterer brænding ¹⁵, salg ^{16, 17} og transport af sten fra ¹⁸ Nivaa.

Nivaa Teglværk har således gennemført mindst en brænding i 1701, og der er ikke fundet beviser for nogen tidligere aktivitet. Teglværksmuseet i Nivaa kan derfor med god samvittighed planlægge at fejre 300 års fødselsdagen i efteråret 2001. Vi glæder os i håbet om, at festlighederne kommer til at stå mål med 200 års fødselsdagen hvor: „Ved 7-Tiden samledes alle Godsejer Hages Arbejdere med hustruer i Nivaa Forsamlingsaal, hvor et Festmaaltid indtoges. Derefter gik man i Lag med Punchebollerne, og ved disse blev der udbragt en Del Skaaler, blandt andet for Hr. Godsejer Hage“ ¹.

P.S. Kender nogen af bladets læsere Nissø og Strandgaarde teglværker?

Litteratur:

1. Hørsholm avis, 23. november 1901
2. C. Christensen: Hørsholms historie fra 1305 til 1875. Hørsholm 1878. Genoptrykt Kbh. 1976
3. C. Christensen op. cit. p. 55
4. C. Christensen op. cit. p. 335
5. C. Christensen op. cit. p. 327
6. C. Nygaard: Fortegnelse over Kgl. Resolutioner gennem Rentekammeret 1660-1719, 27. juni 1693
7. C. Nygaard: Fortegnelse over Kgl. Resolutioner gennem Rentekammeret 1660-1719, 6. maj 1699

8. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Doses Brevbog, 17. dec. 1701
9. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Bygnings-sager, Protokol nr. 99, Operahuset
10. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Indkomne Sager, 4. feb. 1702
11. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Indkomne Sager, 3. okt. 1702
12. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Bygningssager, Protokol nr. 97, Frederiksberg Slot
13. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Bygningssager, Protokol nr. 98, Ridebanen
14. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Bygningssager, Protokol nr. 100, Løngangen
15. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Indkomne Sager, 23. Jan. 1703
16. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Indkomne Sager, 12. feb. 1702
17. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Bilag til Bygningsregnskaber 1696-1702, læg 1702, Christoffer Runges kvittering for betaling af sten
18. Rigsarkivet, Partikulærkammeret, Chr. V's børn, Dronning Louise 1700-1706, Doses Brevbog, 20. maj 1702

Nivaagaard Godsarkiv-gruppe består af Erik Andersen, Anton Benkjer, Jørgen G. Berthelsen, Ole Berthelsen, Jørgen Hage, Inger Overby og Palle Sørensen.

Islandske sweatere og rejsegrammofoner

Fotos efterlyses !!

Jeg mangler nogle fotos af unge mennesker til en bog om pigtrådsmusik og ungdomskultur i 1960'ernes Nordsjælland. Kan du hjælpe mig?

I 60'erne var der trods alt stadigvæk ikke så mange der fotograferede. Jo måske møster Oda og sommerferien, men fotos af unge mennesker i deres værelse med popplakater på væggen, eller unge til bal eller snakkende i grupper på gadehjørnet er sjældne. Men måske findes de – i dit fotoalbum.

Jeg vil være taknemlig, hvis du lige vil kigge dit gamle fotoalbum igennem. Her findes måske netop det billede, som jeg har brug for.

Med dig selv i afganerpels eller med bobbet hår og strutsko. Eller i dit værelse med Beatles og Rolling Stones på væggen, eller på gadehjørnet foran mælkepoppen. Mulighederne er mange, og kun fantasien sætter grænser. Hvis billedet giver dig minder om dengang, så giv mig et ring på 49 13 43 31, og lad os tale om det.

Med venlig hilsen
Henrik A. Bengtsen

Korrektion

I det forrige nummer af fahs (2001:2) bragte vi en artikel af Carsten Meyer om etbladstryk.

Desværre blev det endelige resultat absolut ikke, som hverken Carsten Meyer eller jeg havde forventet. Vores ellers udmærkede trykkeri begik en fejl, der medførte at læserne på midteropslaget kun kunne se halvdelen af det etbladstryk, som Carsten Meyer omtalte i sin artikel.

For at råde bod på dette bringer vi på de følgende sider HELE etbladstrykket og tilmed i en sådan form, at læserne har mulighed for, uden at skamfere fahs bladet iøvrigt, at rive etbladstrykket ud og vedlægge det fahs 2001, nr. 2.

Carsten Meyer fandt desuden at den note om neuruppinere, som jeg havde tilføjet hans artikel uden videre, ikke var helt korrekt, hvorfor han har sendt de efterfølgende opklarende bemærkninger.

Eva Stennicke

P.S. Det er selvfølgelig også derfor at side 10 er blank og at denne side 7 udelukkende beskæftiger sig med etbladstryk og neuruppinere.

Neu-Ruppinere

Af Carsten Meyer

Et par bemærkninger til den af fahs-redaktionen tilføjede note vedrørende "neuruppinere".

I begyndelsen af 1800-tallet udkom de første såkaldte Neu-Ruppin tryk (firmaerne Gustav Kühn ca. 1820 og Oehmigke & Riemschneider ca. 1830), dvs. tryk fremstillet i byen Neu-Ruppin beliggende i Brandenburg.

Motiverne var ligeså mangfoldige, som de i forrige nummer af fahs omtalte danske etbladstryk. Ofte var det kristelige ark og motiver, husvelsignelser og lignende, eller motiver der gengav aktuelle begivenheder i ind- og udland. Blandt andet blev der fremstillet en mængde billeder omhandlende de dansk-tyske krige i 1848-50 og 1864. Til billederne var der ofte knyttet en kort beskrivende tekst.

Trykkerierne i Neu-Ruppin fremstillede ligeledes ark med småbilleder til børn, påklædningsdukker og staffage til gratulationshilsener.

Mange neu-ruppinere blev fremstillet med dansk tekst, men der kendes ligeledes mange tysksprogede neu-ruppinere, der senere har fået påklistret en dansk tekst.

De påtrykte danske tekster var ofte på dårlig dansk iblandet tyske gloser.

Især gav arkene med de såkaldte konditorvers, som klippet fra hinanden blev brugt til pynt på konfektposer og æsker, anledning til, at en "neu-ruppiner" i en periode var synonym med et lille forsættligt komisk vers oftest på et par linier.

Neu-ruppinerne var dog alt i alt en stor kultur- og informationsformidler.

Danske Løsen for CRONBORG

og

Præmies Dnske for HELSINGØER

paa den første Dag i Marts 1763.

af

Søren Haggard Paaludan.

1. ^{1 Vers.} Et glædeligt Nyt-Aar!
Høj- og Velædle Alle,
Som Ønsker vil befalle;
Sid hver af Demmen faar
Et glædeligt Nyt-Aar.
Som lyse vil laa gienne,
Sels gaar i Marts frem,
Lil Loft og Liv for Dem;
Høje Haade og nye Lykke
Deiraale og belinjste
Enhver som her attraar
3. Et glædeligt Nyt-Aar.

4. ^{2 Vers.} Et glædeligt Nyt-Aar!
Hver ærlig Mand og Berger,
I Gnyd foruden Sørger,
Gud giv, som best formæger
5. Et glædeligt Nyt-Aar!
Høje Himmel-Gunst at finde,
Høje Hærings-Geld at vinde,
Vil hver vel ønske sig,
Det ønskes og af mig;
Sig selv skal Fimten ligne,
Dem alle at belijne;
Guds Gødsbeds Gode skaar
6. Et glædeligt Nyt-Aar.
Hilse. Men ærlig Ven er rar, ic.

7. ^{3 Vers.} Et glædeligt Nyt-Aar!
Lyffelig som man talder
For begge Righ og Alder,
Sid nu, som ser, fremgaar
8. Et glædeligt Nyt-Aar.
Olet ingen her forglemme
Sin Lovsang at stemme,
For Guds Velgieringer,
For Fred og Noe i ser;
Der Konge Gud bevare
Og Rigerne fra Gær!
9. Et glædeligt Nyt-Aar.

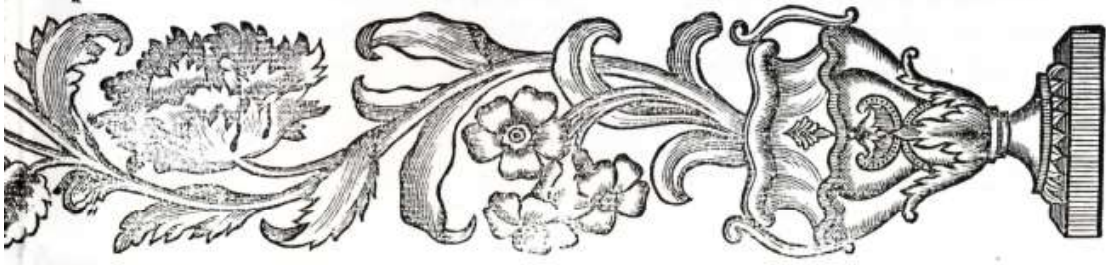
afledt, den ærlig Ven et rar, ic.

MUTSUAÆ AEROGNISLEH CISIC HELSINGORÆ FAUSTUM

ANNUM CORDE NON OREKO NON EDROC MUNNA

ANNUM CORDE NON OREKO NON EDROC MUNNA

MUTSUAÆ AEROGNISLEH CISIC HELSINGORÆ FAUSTUM

Stienhønen, trykt hos Thomas Borup, boende i store Selligest-Strædet.

Øresundshospitalet i Helsingør 1947

Af Carl Felding M.D.

Disse linjer udtrykker en sommer i Helsingør genoplevet i erindringen. Den handler om min korte tid som lægevikar på Øresundshospitalet i Helsingør. Det er intet dokument og mine oplysninger er muligvis ikke altid helt korrekte, men det kan måske alligevel have interesse for helsingoranere af min generation at mindes hospitalet i Fiolgade, overlæge Aage Sennels og tiden dengang.

Om hospitalets historie er der skrevet en hel del og jeg skal ikke gentage tidligere forfattere men kun minde om at sygehuset opførtes 1796 på initiativ af geheimeetatsråd C. F. Numsen med B. Mogens som arkitekt i nyklassicistisk stil. Det gamle sygehus bestod i 180 år og var først i statens eje idet det var beregnet for søfarende, men nogle år efter øresundstoldens ophør 1857 overgik sygehuset til Helsingørs kommune.

Den første overlæge var stadsfysikus Christian J. T. de Meza. På den tid behandlede sårskader og kirurgiske sygdomme af barberere og feltskærere. Derfor var der også ansat en overkirurg og en underkirurg. Øvrig personale var en økonom, gangkoner, piger og karle. Bygningen målte 40 x 20 alen mod Fiolgade, havde 2 etager med 15 sygesale og plads til 36 patienter. Med dagens øjne var det naturligvis yderst primitivt og sygehuset var i hele sin eksistens utidssvarende, hvilket også overlæge Sennels påpegede gang på gang (1946). Først 1976 åbnedes det nye, nuværende sygehus på Esrumvej i samarbejde mellem amt og kommune.

Sygehuset var et såkaldt blandet sygehus. Det vil sige at man tog imod alle sygdomme. Chefen/overlægen, som oftest var specialist i kirurgi, ansås også kunne behandle medicinske, epidemiske, dermatologiske, gynækologiske og obstetriske sygdomme ligesom øre-, næse-, hals- og børnesygdomme. Disse forhold var de gængse i Danmark på den tid og i Helsingør ændredes det først 1960 da overlæge Sennels gik på pension. Da udvidedes sygehuset og en medicinsk overlæge tilsattes samtidigt med en ny overkirurg og en røntgenoverlæge.

Lægevikar sommeren 1947

Min baggrund var at jeg var medicinsk student og havde bestået anden del A. Det betyder 7 års lægevidenskabelige studier, men endnu uden den endegyldige lægeembedseksamen. Dette betød også at jeg endnu ikke havde aflagt eksamen i kirurgi, medicin, fødselsvidenskab, børnesygdomme og retsmedicin. Selv om man på dette tidspunkt af studiet besad en del teoretisk viden så var der dog af og til meget langt ud til patienten i sengen.

Overensstemmende hermed blev arbejdsopgaverne lagt efter kompetencen. Man havde vagt hver andet døgn, bundet til sygehuset, skrev journaler på alle indkaldte og akutte patienter, deltog i skadestuearbejde, assisterede ved operationer m.m. Til gengæld kunde man gå hjem på ikke vagtdage omkring kl 12. Ved akut indlagte patienter hvis sygdom overskred vagthavendes kapacitet havde man gudskelov mulighed for at tilkalde en kollega i højere charge,

Interiør fra Øresundshospitalets operationsstue. Billedet er venligst udlånt af Helsingør Kommunes Museer. Desværre er det ikke dateret, men man må forestille sig, at der omtrent så sådan ud på Øresundshospitalet, da forfatteren var ansat der i 1947.

men at tilkalde overlægen lå helt uden for rækkevidde. Han tiltaltes altid i tredje person og betragtedes med dyb respekt.

Læger var billig arbejdskraft på den tid, og billigere end sekretærer. Derfor blev man også brugt som skriverkarl for overlægen (Aage Sennels) og l. reservelægen (Erik Stolpe).

Arbejdstiden var helt ureguleret. Nogen overtid, vagtkompensation, afspadsering eller lignende forekom ikke på den tid. Det samme gjaldt også for andre kategorier, som for eksempel laboranten. Hun kunne tilkaldes om aftenen og på helligdage i sit hjem, hvis der pludseligt var akut brug for visse laboratorieundersøgelser. Også overlægens private patienter med tilhørende

behov for visse blodprøver kunne pludselig indgribe i rutinerne.

Kontakten med byens praktiserende læger var efter hvad jeg husker god. Det forekom at lægerne sendte patienter til sygehuset for at få foretaget et elektrokardiogram. Dette blev udført af yngste lægevikar (undertegnede) og sendt tilbage til vedkommende læge. Jeg blev engang udsat for at en læge sendte elektrokardiogrammet tilbage til mig for at få det tolket! Noget som jeg naturligvis var helt inkompetent til at gøre.

Fødsler skete normalt på Antoniehus og jeg har intet minde af at jeg var tilstede ved fødsler på selve sygehuset, men ifølge reservelæge Jørgen Lumbye-Madsen skete

der fødsler på sygehuset og der var altid en læge tilstede, også ved et helt normal forløb. Jeg tolker dette som om patologiske eller mistænkt patologiske fødsler, kejsersnit og lignende fandt sted på sygehuset, og alle normale ude på fødehjemmet, som iøvrigt havde sin egen tilsynsførende læge (dr. M. Boertmann).

Med dagens øjne var arbejdsforholdene og den medicinske behandling ganske utidssvarende, men med den tids vurderinger, ressourcer og forventninger fra lægernes og patienternes side var det utvivlsomt en udmærket behandling man tilbød. I takt med udviklingen og ved overlæge Sennels pensionering 1960 deltes sygehuset i en medicinsk og en kirurgisk afdeling med hver sin overlæge, men allerede inden var der ansat assisterende overlæger i medicin resp. kirurgi.

I den sparsomme fritid så man længselsfuldt over mod slaraffenlandet Sverige. I Danmark var der stadigvæk varemangel og rationering og at komme til Helsingborg var lykken. Det var dog ikke let. Det var næsten umuligt at få fat i svenske kroner. Færgerne gik med lange mellemrum, pas-kontrollen var minutløs og køerne lange. Og kom man tilbage og påstod at man ikke havde købt cigaretter blev man straks kropsvisiteret. I Helsingborg handlede man på Epa på konsul Olssons plads. Der kostede alt 49 øre. Et eldorado for en fattig student.

Det var også umuligt og strengt forbudt at i egen båd gå ind i svenske havne, en reminiscens fra den tyske okkupation 1940-45.

53 år senere ser man tilbage på tiden med vemod i glæden. Alle fortrædeligheder er glemt og tilbage findes kun glade minder om en god stemning på sygehuset, ungdommelig arbejdsglæde og -motivation, respektfuld efterfølgelse af pålagte opgaver uden

diskussion om disses relevans. 53 år er en meget lang tid målt med samfundets og sundhedsvæsenets udvikling. Og dagens unge læger skulde stille sig meget fremmede overfor den tids arbejdsvilkår.

Lægebemandingen 1947

Overlæge Carl Aage Bredal Sennels f.1890 d.1980. Konstitueret overlæge og siden hen ordinær overlæge siden februar 1926 frem til sin pensionering 1960.

1. reservelæge Erik Glud Stolpe f.1913 d.1991. Fra december 1945 til maj 1948 ansat som 1. reservelæge i Helsingør

2. reservelæge Jørgen Lumbye-Madsen f. 1915. Ansat i tiden juni 1947 til juli 1948.

Turnuskandidat Eyvind Antonius Freundt f. 1919. Ansat fra oktober 1946 til oktober 1947.

Bendt Eyrich f.1921.

Vikar for turnuskandidat: undertegnede Carl Felding f. 1922. Ansat juli-august 1947.

Referencer:

Et sygehus ved Øresund i 200 år. Af Lone Hvass, Lars Bjørn Madsen og Kenno Pedersen. Udgivet af Sygehuset Øresund, 1996.

Kirsten Lind: Sygeplejeelev på Øresundshospitalet i årene 1941-44 i: Helsingørs Kommunes Museer. 1983. Side 69-77 : ill. Personlig meddelelse:

Tidligere reservelæge J. Lumbye-Madsen, Tidligere laborant Grete Fix.

Eftersommertur til Selsø og Sønderby

Lørdag den 22. september mødes vi kl. 13.00 på parkeringspladsen ved Selsø Kirke. Her vil bestyrelsesmedlem arkitekt Anders Alsløv fortælle om den højtbeliggende middelalderkirke.

Anders Alsløv arbejder som arkitekt til hverdags med restaurering af kirker. Han vil i forbindelse med besøget i Selsø Kirke fortælle både om dens historie og om det fine renæssance-inventar. Desuden får vi selvfølgelig historien om, hvorfor kirken har været lukket i omkring 10 år og først for nylig er blevet åbnet igen.

Dernæst skal vi besøge Selsø Slot, der også har en ejendommelig historie. Slottet blev bygget af Jacob Ulfeldt i 1576. I 1721 blev det overtaget af Christian Ludvig von Plessen, som foretog omfattende bygningsændringer af hovedbygningen, porthuset og borggården.

Selsø Slot stod ubeboet fra 1829 til 1972, da forfatter- og journalistægteskabet Grete og Bernhard Linder forpagtede stedet. De var på en gang bygherrer, arkitekter, konservatorer og arbejdsmænd i nært samarbejde med fredningsmyndighederne og Nationalmuseets konserveringsafdeling. Slottet har opnået at modtage den fornemme Europa Nostra-pris i 1983.

I 1993 blev Selsø Slot til en selvejende institution.

En attraktion på Selsø Slot er den fornemme ridersal med de marmorerede

paneler, de nyligt restaurerede spejle samt hofmaleren Hendrik Krocks kæmpe-malerier.

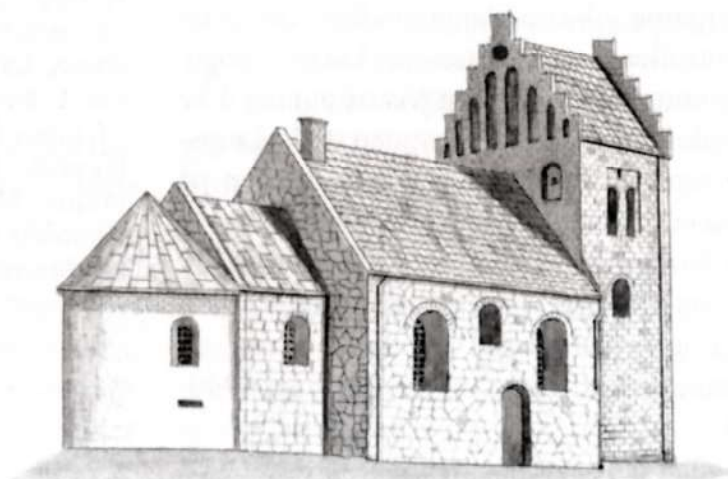
På slottet vil vi blive guidet af museumsleder Ole Sahl, der også giver et autentisk billede af forholdene for henholdsvis herskab og tjenestefolk for 200 år siden.

Eftermiddagen slutter på den nærliggende – og idyllisk beliggende Sønderby Kro, med en kop kaffe med lagkage. I forbindelse med kaffebordet har Skibbys borgmester Kim Rockhill indvilget i at komme til stede for at fortælle lidt om Skibby kommune af i dag og i morgen.

Turen koster med entré, guide og traktement 90 kr.

Tilmelding senest onsdag den 19. september til:

Dorrit af Rosenborg	Tlf. 47 33 53 58
Aase Zinck	Tlf. 47 31 13 85
Gudrun Lund Meyer	Tlf. 44 95 32 05

Selsø Kirke. Fra „Kirker og bygninger fra Geodætisk Instituts arkiv“, af E. Sloth Arentzen og Kjeld de Fine Licht. Kbh. 1974.

Nyt om bøger

ved Eva Stennicke

Hakon Lund: Danmarks havekunst. Redaktion: Kim Dirckinck-Holmfeld og Jørgen Christiansen.

Arkitektens Forlag, 2000. Bind 1-. 413 sider : ill.

Pris: 1530 kr. for 3 bind.

Aktuelt anmelder skrev den 5/1 2001 om bogen: „Værket er første bind af et trebindsværk, der må kunne betegnes som det ultimative værk om dansk havekunst“. Dette er virkelig også en rigtig stor og flot bog. Bind 1 omhandler Danmarks havekunst fra renæssancen til den romantiske have omkring år 1800. Man finder heri adskillige kapitler om de kongelige haver i Nordsjælland.

Steen Eiler Rasmussen: Karen Blixens Rungstedlund. En billedbog.

Gyldendal, 2001. 186 sider : ill.

ISBN 87-00-75176-6. Pris: 225 kr.

Steen Eiler Rasmussens fotografier med ledsagende tekst af Karen Blixens hjem på Rungstedlund og de skiftende årstider i naturen omkring. Man får et indblik i forfatterindens stuer, som de engang så ud, og de smukkeste af hendes blomsterarrangementer.

Birgitte Jørgov: Vor Frues sorte søndag

Hovedland, 2001. 256 sider.

ISBN 87-7739-492-5. Pris: 248 kr.

Enken og købmanden Elne Jeps er en personlighed i 1400-tallets Helsingør. Sammen med munken og bygmesteren Johan finder hun både kærligheden og løsningen på en forsvunden formue og to brutale mord.

Jørgen Elsøe Jensen: Danmarks middelalderlige byplaner.

Odense Universitetsforlag, 1992-. Bind 1-.

ISBN 87-7838-518-0. Pris: 225 kr.

Bind 7, der er udkommet i 2000, har undertitlen: Nordøstsjælland og Bornholm. Der er mange fotos i bogen. På side 43-69 omtales Helsingør.

DSB-færger på gamle postkort. Af Søren Møller og Thomas Nørgaard Olesen.

Nautilus, 2001. 80 sider : ill.

ISBN 87-90924-04-5. Pris: 190 kr.

På side 68-75 kan man se billeder af færger fra Helsingør-Helsingborg overfarten.

Uffe Palludan: Sats på Øresundsringen; det koster ikke noget.

I: Fremtidsorientering. 2001. Nr. 1. S. 30-32 : ill.

Forfatteren mener, at en jernbanetunnel i det nordlige Øresund vil tilføre regionsprocessen nyt momentum. Det vil tilføre Øresundsregionen potentiale og muliggøre etablering af en egentlig Øresundsringbane.

Den usynlige bro. Et dansk-svensk samarbejdsprojekt om boliger i nutid og fremtid. Sådan vil ældre bo i fremtiden.

Helsingør Kommune, 2001. 24, 24 sider.

Parallel dansk og svensk tekst.

Haves på Helsingør Bibliotek.

Rapport fra et studieprojekt om ældreboliger i Nordsjælland og Helsingborg.

September-tur til Selsø Kirke og Slot

Lørdag den 22. september kl. 13.00 mødes vi på parkeringspladsen ved Selsø Kirke.

Eftermiddagen begynder med en rundvisning i Selsø Kirke ved arkitekt Anders Alsløv. Derefter vil museumsleder Ole Sahl vise os rundt på Selsø Slot. Herunder vil han komme ind på slottets omskiftelige historie.

Eftermiddagen afsluttes med kaffe og lagkage på Sønderby Kro. Her vil Skibbys borgmester Kim Rockhill komme og fortælle om Skibby Kommune i dag.

Prisen for arrangementer er 90 kr. , der dækker entré, guide og kaffe/kage.

Tilmelding senest onsdag den 19. september til:

Aase Zinck   ☎ 47 31 13 85

Dorrit af Rosenborg   ☎ 47 33 53 58

Gudrun Lund Meyer   ☎ 44 95 32 05

*Selsø Slot 1588.
Fra Jacob Ulfeldts Jordebog.
Her gengivet efter „Danske Slotte
og Herregårde“, redation ved Aage
Roussell. Kbh. 1963*